

Yetişkinliğe Geçiş ve Yerleşik Yetişkinlik: Psikolojik ve Sosyal Değişimler Üzerine Nitel Bir Araştırma

Transition to Adulthood and Established Adulthood: A Qualitative Study on Psychological and Social Changes

Petek AKMAN ÖZDEMİR

Fenerbahçe Üniversitesi, İktisadi, İdari ve
Sosyal Bilimler Fakültesi, Psikoloji Bölümü,
İstanbul, Türkiye

Fenerbahçe University, Faculty of Economics,
Administrative and Social Sciences, Department
of Psychology, Istanbul, Türkiye
petek.akman@fbu.edu.tr

Öz

Beliren yetişkinlik ve orta yetişkinlikten farklı gelişimsel özellikleri ve yaşam olaylarını içermesi nedeni ile 30 ile 45 yaşları arasındaki gelişim dönemi yerleşik yetişkinlik olarak adlandırılmıştır. Bu çalışmada yetişkinliğe ilişkin algıların, yetişkinliğe geçiş deneyimlerinin, yerleşik yetişkinlikteki psikolojik ve sosyal değişimlerin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmaya 30 ile 35 yaşları arasındaki 16 yerleşik yetişkin katılmıştır. Araştırma betimleyici fenomenolojik desende yürütülmüştür ve yarı-yapılandırılmış görüşmeler yapılarak veri toplanmıştır. Yapılan tematik analizde yetişkin algısı, yetişkinliğe geçişte rol oynayan etmenler, benlik, kimlik ve değişim, sosyal ilişkilerdeki değişim ve geleceğe ilişkin beklentiler olmak üzere beş ana tema oluşturulmuştur. Katılımcıların çoğunluğu kendilerini yetişkin olarak algıladıklarını ifade etmiştir. Yetişkinliğe geçiş; sorumluluk alma, özerklik ve ekonomik bağımsızlık kazanmaya dayalı olarak ele alınmıştır. Araştırma yerleşik yetişkinlikte kendini anmanın ve bilgeliğin arttığını, kimlik arayışının azaldığını ya da sonlandığı, önceliklerin, ebeveynler ve arkadaşlar ile ilişkilerin niteliğinin değiştiğini göstermiştir. Bazı katılımcıların yerleşik yetişkinlik döneminde yaşamdaki olasılıklarının azaldığını düşündükleri belirlenmiştir. Çalışma Türkiye'deki yerleşik yetişkinlerin deneyimlerinin daha iyi anlaşılmasına ve yerleşik yetişkinliğin ayırt edici özelliklerinin belirlenmesine katkıda bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yetişkin algısı, yerleşik yetişkinlik, benlik, kimlik, sosyal ilişkiler

Abstract

The developmental period between the ages of 30 and 45 has recently been named as established adulthood as it encompasses developmental characteristics, and life tasks that distinguish it from emerging adulthood and middle adulthood. This study aims to examine perceptions of adulthood, experiences of the transition to adulthood, psychological and social changes in established adulthood. 16 established adults between the ages of 30 and 35 participated in the study. The research employed a descriptive phenomenological design, and semi-structured interviews were conducted to collect data. The data was analyzed using the inductive thematic analysis method. Five main themes were identified in the thematic analysis: perception of being an adult, factors playing a role in the transition to adulthood, self, identity and change, changes in social relations, and expectations for the future. The majority of the participants viewed themselves as adults. They believed that the transition to adulthood was based on taking responsibility, gaining autonomy and achieving economic independence. The study revealed that self-understanding and wisdom increased, identity exploration diminished or ceased, priorities shifted, and the quality of relationships with parents and friends changed. Some participants stated that they had less opportunities in life due to being in established adulthood. The study contributes to a better understanding of the experiences of established adults in Turkey and identifies the distinctive features of established adulthood.

Keywords: Perception of adulthood, established adulthood, self, identity, social relationships

Geliş Tarihi/Received 21.01.2025
Kabul Tarihi/Accepted 18.07.2025
Yayın Tarihi/Publication Date 18.07.2025

Cite this article as: Akman Özdemir, P. (2025). Transition to adulthood and established adulthood: A qualitative study on psychological and social changes. *Current Perspectives in Social Sciences*, 29(3), 522-538.

Content of this journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Giriş

Günümüzde yetişkin olma; özerklik kazanma ve sorumluluk alma gibi özellikler ile ilişkilendirilmektedir (Shanahan vd., 2005). Sosyal, ekonomik, teknolojik ve kültürel değişimler nedeni ile yetişkinliğe geçiş süreci uzamıştır (Hendry ve Kloep, 2007). İş ve aile yaşamı ile ilgili sorumlulukların alınması ertelenmektedir (Atak vd., 2016; Gauthier, 2007). Bu değişimler, yetişkinlerin gelişimsel özelliklerinin ve yaşam görevlerinin değişmesine neden olmuştur. Gençlerden evden ayrılma, üniversiteye başlama, işe başlama ve ebeveyn olma (Nelson ve Chen, 2007) gibi yetişkinliğe geçiş ölçütlerini karşılamaları yerine sorumluluk alma ve ekonomik bağımsızlık gibi özellikleri kazanmaları beklenmektedir (Shanahan vd., 2005). Bu değişimler, yetişkinliğe geçiş ölçütlerinin ve gelişim dönemlerinin yeniden tanımlanmasında, ergenlikten sonraki gelişim döneminin beliren yetişkinlik (Arnett, 2000, 2015) olarak adlandırılmasında rol oynamıştır.

Arnett (2000) ergenlikten sonraki 18-25 yaşları arasındaki dönemi “beliren yetişkinlik” olarak tanımlanmıştır, ancak farklı ülkelerde bu dönemin kapsadığı yaş aralığının 18-29 olabileceğini belirtmiştir (Arnett, 2015). Arnett (2000, 2015) sadece beliren yetişkinliğe özgü olmayan ancak bu dönemde öne çıkan beş temel özellik olduğunu vurgulamıştır. Bu dönemi; gençlerin ergenlik ile yetişkinlik arasında kaldıkları ve kendilerine odaklandıkları, kimlik arayışının devam ettiği, değişken, olanakların ve umudun yüksek olduğu bir dönem olarak tanımlamıştır. Beliren yetişkinlikteki bireylerin kendilerini tam olarak yetişkin olarak hissetmediklerini, geçiş döneminde olduklarını vurgulamıştır. Beliren yetişkinliğin önemli özelliklerinden birisinin iş, romantik ilişkiler ve dünya görüşü gibi farklı alanlarda kimlik arayışının devam etmesi olduğu ve bu dönemde geleceğe ilişkin bakış açısının görece olumlu olduğu söylenebilir. Dönemin temel özellikleri farklı ülkelerde yapılan çok sayıda araştırmada desteklenmiştir (örn., Arias ve Hernández, 2007; Sirsch vd., 2009). Ancak, bu özelliklerin sosyodemografik değişkenlere ve kültüre göre değişkenlik gösterebileceğine dikkat çekilmektedir (Çok ve Atak, 2015; Nelson vd., 2004).

Beliren yetişkinlikten sonraki, 30 ile 45 yaşları arasındaki gelişim dönemi Mehta ve diğerleri (2020) tarafından “yerleşik yetişkinlik” (established adulthood) olarak adlandırılmıştır. Yeni bir kavram olan “established adulthood” henüz alan yazınında yeterince bu dönemi tanımlamak için kullanılmamaktadır ancak giderek daha fazla çalışmada bu dönemin incelendiği ve yeni tanımlama çerçevesinde adlandırıldığı görülmektedir (Goedereis vd., 2023; Schmidt vd., 2023). Türkiye’deki yetişkinler ile yürütülen bazı araştırmalarda (örn., Miski Aydın vd., 2023) “established adulthood” ifadelerine yer verilmektedir. Ancak, alan yazını incelendiğinde bu kavramın Türkçe karşılığının henüz yaygın olarak kullanılmadığı görülmektedir. Beliren yetişkinliğin devamı olan bu dönemin, beliren yetişkinliğe göre benlik, kimlik gibi alanlarda daha az değişimi içerdiğini (Mehta vd., 2020) ifade etmek için “yerleşik yetişkinlik” olarak adlandırılmasının uygun olacağı düşünülmektedir.

Mehta ve diğerleri (2020) yerleşik yetişkinlik, beliren yetişkinlikten ve orta yetişkinlikten (45-60 yaşları arası) farklı fiziksel, bilişsel ve sosyoduygusal özellikleri içerdiği için yerleşik yetişkinliğin ayrı bir gelişim dönemi olarak ele alınmasını önermişlerdir. Beliren yetişkinliğe göre uyku ve beslenme düzeninin daha iyi olması, daha az riskli davranışta bulunulması, belirli alanlarda uzmanlık kazanılması gibi fiziksel ve bilişsel farklılıklara dikkat çekmişlerdir. Bu dönemde ilk çocuğun doğumu, ebeveynlere bakım verme, kariyer açısından değişkenliğin azalması gibi iş ve aile yaşamında önemli değişimlerin olduğunu vurgulamışlardır. İş ve aile yaşamında sorumluluklar arttığı için bu dönemin “yaşamın yoğun saati” olarak tanımlandığını (Knecht ve Freund, 2016) belirten Mehta ve diğerleri (2020), yerleşik yetişkinlerin kariyer ile bakım verme arasında kaldıkları için zorluk yaşadıklarını belirtmişlerdir.

Genel olarak Mehta ve diğerleri (2020) yerleşik yetişkinlikteki fiziksel sağlık, bilişsel gelişim, yaşam alanlarındaki davranışsal değişimlere odaklanmıştır. Yerleşik yetişkinliği tanımlamak için bu dönemdeki psikolojik ve sosyal değişimleri vurgulayan farklı bir yaklaşım da sunulmuştur. Bu yaklaşımı öneren Reifman ve Niehuis (2023), Arnett’in (2000, 2015) tanımladığı beliren yetişkinlikteki beş alandaki değişimin sürekliliğini ya da süreksizliğini ele almışlardır. Beş temel özelliğin incelenmesinin, iki dönemin karşılaştırılabilirliği, gelişimsel süreçlerdeki temel farklılıkların ve psikolojik süreçlerin anlaşılabilirliği için gerekli olduğunu savunmuşlardır. Bu kapsamda yerleşik yetişkinliklerin kendilerini yetişkin olarak gördüklerini ancak bilgelik bu dönemde tam anlamıyla kazanılmadığı için bazı bireylerin yetişkin olarak hissetmedikleri vurgulamışlardır. Yerleşik yetişkinlerin kariyer gibi farklı kimlik alanlarının çoğunda içsel yatırımda bulunmuş olduklarını, yetişkin sorumluluklarının artması ile kendilerine değil diğer bireylere odaklandıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca, yerleşik yetişkinlerin yaşamdaki olasılıkların azaldığını düşünebileceklerine ancak halen bazı alanlarda değişim beklentilerinin ve iyimserliklerinin yüksek olabileceğine dikkat çekmişlerdir.

Yerleşik yetişkinlik ile araştırmalar, bu döneme özgü değişimleri tanımlayan yaklaşımların (Mehta vd., 2020; Reifman ve Niehuis, 2023) çoğu varsayımını desteklemektedir. Bu dönemde benlik ve kimlik alanlarında önemli değişimler görülmektedir. Bireyler kim olduklarına ilişkin beliren yetişkinliğe göre daha kesin yargılara ulaşmaktadır. Kendilerini daha iyi tanımakta ve anlamaktadır (Mehta ve LaRiviere, 2023). Kendilerine ilişkin farkındalıkları artmakta, ihtiyaçlarını, isteklerini ve beklentilerini daha gerçekçi olarak tanımlamaktadır. Olayları farklı bakış açılarından değerlendirmektedirler. Bu değişimler, bilgeliğin arttığına işaret etmektedir (Ardelt, 2003; Staudinger ve Baltes, 1994). Beliren yetişkinlikteki kimlik arayışının (Arnett, 2000) yerleşik yetişkinlikte önemli düzeyde sonuçlandığı söylenebilir. Ancak, farklı kimlik alanlarında arayışın devam edebileceğine de dikkat çekilmiştir. Özellikle kariyer alanında bazı yerleşik yetişkinlerin arayışlarını sürdürdükleri gösterilmiştir (Goedereis vd., 2023; Mehta ve LaRiviere, 2023). Ancak, bu dönemde özellikle aile ve iş yaşamı ile ilgili sorumluluklar nedeni ile beliren yetişkinlikteki kadar kimlik denemesinin yapılmadığı ve içsel yatırımların kalıcılık kazandığı söylenebilir.

Yerleşik yetişkinliğin, beliren yetişkinlikten ve orta yetişkinlikten en önemli farklılıklarından birisinin kariyer ile bakım verme sorumlulukları nedeni ile yetişkinlerin zorlanmaları ve stres yaşamaları olduğu belirtilmiştir (Mehta vd., 2020; Riefman ve Niehuis, 2023). Yetişkinlik döneminde iş yaşamı ile aile yaşamı arasında çatışma yaşandığı, bu çatışmanın iyi oluşu olumsuz yönde etkilediği bulunmuştur (Matthews vd., 2010; Miski Aydın vd., 2023). Bu dönemde bireylerin sorumluluklarının fazla olmasının önceliklerinin değişmesine neden olması beklenebilir. Sonuç olarak yerleşik yetişkinler işlerine ya da sosyal ilişkileri yerine ailelerine öncelik verebilirler (Darvill vd., 2010; Mehta ve LaRiviere, 2023). Yerleşik yetişkinlik ile ilgili yaklaşımlarda bu dönemin temel özellikleri arasında olduğu belirtilmemiş olsa da sosyal ilişkilerde de önemli değişimler görülmektedir. Yetişkinlikteki sorumlulukların ve önceliklerin değişmesi arkadaş sayısının azalmasında (Back vd., 2008; Kearns ve Leonard, 2004), arkadaşlara zaman ayrılmamasında (Wrzus vd., 2013, 2017) ve arkadaş edinirken daha seçici olunmasında rol oynamaktadır. Ebeveynler ile ilişkiler de yetişkinliğe geçiş ile birlikte değişmektedir. Ebeveynler ile görüşme sıklığı azalsa da duygusal bağ korunmaktadır (Lindell ve Campione-Barr, 2017).

Bu araştırmada 30 ile 35 yaşları arasındaki katılımcıların yetişkinliğe ilişkin algılarının, yetişkinliğe geçiş deneyimlerinin, yerleşik yetişkinlikteki psikolojik ve sosyal değişimlerin incelenmesi amaçlanmıştır. Türkiye’de bu yaş aralığındaki yetişkinlerin dahil edildiği araştırmalar kariyer (örn., Çeven vd., 2024) ya da ebeveynlik (Açar ve Duran, 2024) gibi alanlara odaklanmaktadır. Alan yazını incelendiğinde Türkiye’deki yerleşik yetişkinlerin sosyoduygusal gelişim özelliklerinin ve yetişkin olma deneyimlerinin yeterince araştırılmadığı görülmüştür. Bu kapsamda çalışmada aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Türkiye’deki yerleşik yetişkinlere göre yetişkinliğe geçişi belirleyen etmenler nelerdir?
2. Türkiye’deki yerleşik yetişkinler, kendilerini yetişkin olarak hissettiklerinde yaşamlarında nasıl değişiklikler olmuştur?
3. Türkiye’deki yerleşik yetişkinlerin bulundukları gelişim döneminde yaşadıkları psikolojik ve sosyal değişimler nelerdir?
4. Türkiye’deki yerleşik yetişkinlere göre yerleşik yetişkinlik döneminin beliren yetişkinlikten farklılıkları ve bu dönemin sosyoduygusal özellikleri nelerdir?

Yeni bir yetişkinlik dönemin tanımlanmasının gerekliliğinin ve bu döneme ilişkin özelliklerin Türkiye’deki yetişkinler için geçerliliğinin değerlendirilebilmesi açısından bu araştırmanın önemli olduğu düşünülmektedir. Araştırmada Türkiye’de yerleşik yetişkinlik döneminin başlarında olan katılımcıların özelliklerinin nitel araştırma yöntemi kullanılarak incelenmesi bu gelişim dönemine ilişkin derinlemesine bilgi edinilmesi açısından önem taşımaktadır. Çalışmanın yerleşik yetişkinliğe özgü gelişimsel özellikler ile ilişkili sonuçlarının bu gelişim dönemine odaklanan bilimsel araştırmalara katkıda bulunması beklenmektedir. Bu dönemdeki bireylerin ihtiyaçlarının ve beklentilerinin belirlenmesinin yerleşik yetişkinlerin sorumlulukları ve sorunları ile baş etmelerine destek olacak, iyi oluşlarına katkıda bulunacak psikolojik destek çalışmalarının geliştirilmesi açısından da önemli olduğu düşünülmektedir.

Yöntem

Araştırmanın Deseni

Bu çalışmada yerleşik yetişkinlerin, yetişkinliğe geçiş ile birlikte yaşadıkları psikolojik ve sosyal değişimlerin belirlenmesi amaçlanmaktadır. Çalışmada yerleşik yetişkinlerin ortak algılarının ve deneyimlerinin betimlenmesi amaçlandığı için araştırma betimleyici fenomenolojik desende yürütülmüştür (Lopez ve Willis, 2004). Fenomenolojik desen, bireylerin deneyimlerinin anlaşılması ve bu deneyimlerin yorumlanması amaçlarını taşımaktadır. Bu araştırma deseni, tahminde bulunulması ve deneyimlerin açıklanması için değil fenomenin doğası ile ilgili kapsamlı bilgi edinilmesi amacı ile kullanılmaktadır (Merriam ve Tisdell, 2016).

Araştırma Grubu

Araştırmaya 30 ile 35 yaşları arasındaki 16 yerleşik yetişkin (8 kadın ve 8 erkek) katılmıştır. Katılımcıların eğitim düzeyleri eşit dağılım (8 katılımcı lisans ve 8 katılımcı yüksek lisans mezunu) göstermiştir. 7 katılımcı ikinci kez lisans eğitimi almakta olduğunu, bir katılımcı da doktora eğitimini sürdürdüğünü belirtmiştir. 1 katılımcı dışındaki tüm katılımcılar çalıştıklarını, çalışmadığını açıklayan yerleşik yetişkin de daha önce bir işte çalışmış olduğunu ifade etmiştir. 9 kişi evli ve 7 kişi çocuğu olduğunu bildirmiştir. Katılımcıların evlilik süreleri 2 yıl ile 10 yıl arasında değişmektedir. Evli olan katılımcılar eşleri ve çocukları ile birlikte yaşamaktadır. Evli olmayan yerleşik yetişkinlerin üçü yalnız, üçü ailesi ve biri romantik eşi ile birlikte yaşadığını belirtmiştir. Araştırma grubunun sosyodemografik özellikleri Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1.

Katılımcıların Sosyodemografik Özellikleri

Katılımcı	Cinsiyet	Yaş	Eğitim Düzeyi	Çalışma Durumu	Medeni Durum	Çocuğu Var/Yok
K1	Kadın	31	Lisans	Çalışıyor	Bekar	Yok
K2	Kadın	31	Lisans	Çalışıyor	Bekar	Yok
K3	Erkek	31	Lisans	Çalışıyor	Evli	Var
K4	Erkek	31	Lisans	Çalışıyor	Bekar	Yok
K5	Kadın	32	Yüksek Lisans	Çalışıyor	Bekar	Yok
K6	Erkek	32	Yüksek Lisans	Çalışıyor	Evli	Var
K7	Erkek	32	Lisans	Çalışıyor	Evli	Var
K8	Kadın	33	Yüksek Lisans	Çalışıyor	Bekar	Yok
K9	Erkek	34	Lisans	Çalışıyor	Boşanmış	Yok
K10	Kadın	34	Yüksek Lisans	Çalışıyor	Bekar	Yok
K11	Erkek	33	Yüksek Lisans	Çalışıyor	Evli	Yok
K12	Erkek	34	Yüksek Lisans	Çalışıyor	Evli	Yok
K13	Kadın	34	Lisans	Çalışıyor	Evli	Var
K14	Kadın	34	Yüksek Lisans	Çalışmıyor	Evli	Var
K15	Erkek	34	Lisans	Çalışıyor	Evli	Var
K16	Erkek	35	Yüksek Lisans	Çalışıyor	Evli	Var

Veri Toplama Araçları

Beliren yetişkinlik ve yerleşik yetişkinlik dönemlerini tanımlamak için önerilen özelliklere, bu dönemlerdeki farklı yaşam alanlarındaki değişimlerin incelendiği araştırmaların bulgularına dayanılarak araştırmacı tarafından görüşme soruları hazırlanmıştır. Görüşme soruları dört temel alana odaklanmıştır. Bireysel görüşmelerde katılımcıların yetişkin algılarının ve yetişkinliğe geçişlerinde rol oynayan etmenlerin belirlenmesi amaçlanmıştır. Ayrıca, katılımcıların yetişkinliğe geçiş ile birlikte deneyimledikleri psikolojik ve sosyal değişimler, gelecekte beklenenleri ile bilgi alınması hedeflenmiştir. Bu kapsamda hazırlanan sorular aşağıda sunulmuştur:

1. Kendinizi yetişkin olarak görüyor musunuz? Neden?
2. Kendinizi yetişkin olarak hissetmenizde rol oynayan etmenler nelerdir?
3. Ergenlik dönemindeki ile yetişkinlik döneminizdeki deneyimlerinizi karşılaştırdığınızda kendinizde ve yaşamınızda gözlemlediğiniz değişimler nelerdir?
4. Ergenlik dönemindeki ile yetişkinlik döneminizdeki deneyimlerinizi karşılaştırdığınızda sosyal ilişkilerinizde gözlemlediğiniz değişimler nelerdir?
5. Gelecekte beklentileriniz nelerdir?

Katılımcılara açık uçlu sorular yöneltilmesine özen gösterilmiştir. Araştırmacı tarafından sorular hazırlandıktan sonra psikoloji

ve sosyoloji alanında çalışan iki akademisyenden sorular ile ilgili görüşleri alınmıştır. Ayrıca soruların anlaşılabilirlik düzeyinin belirlenmesi amacı ile iki yerleşik yetişkin ile bireysel görüşme gerçekleştirilmiştir. Görüşme yapılan yerleşik yetişkinler soruların açık ve anlaşılır olduklarını bildirmişlerdir. Soruların sayısının ve kapsamının yerleşik yetişkinlerin deneyimleri ile ilgili bilgi edinilmesi açısından yeterli olduğu değerlendirilmiştir. Bu nedenle sorularda değişiklik yapılmamıştır ancak yapılan görüşmelerde sondaj soruları ile katılımcılardan bazı konularda derinlemesine bilgi alınmıştır.

Verinin Toplanması

Araştırma için öncelikle etik kurul izni (Beykoz Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu, 10.07.2020 tarihli 2020/2 toplantı kararı) alınmıştır. Kolayda örnekleme yöntemi kullanılarak katılımcılara ulaşılmıştır. Araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden yerleşik yetişkinlerden görüşmelerden elde edilen verinin kullanılmasına ilişkin izin alınmıştır. Görüşmelere başlanmadan önce katılımcılar onam formunu imzalamışlardır. Katılımcılara görüşmenin işleyiş şekli ve görüşmelerde ses kaydı alınacağı ile ilgili bilgilendirme yapılmıştır. Araştırma grubunun çoğunluğu çalıştığı için katılımcılara kolaylık olması açısından görüşmeler çevrimiçi platformlar kullanılarak, görüntülü olarak gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerin süresi 40 ile 50 dakika arasında değişmiştir.

Yerleşik yetişkinlerin algıları ve deneyimleri ile ilgili derinlemesine bilgi edinilmesine olanak verdiği için yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılarak veri toplanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmelerde, araştırmacı tarafından hazırlanan sorular dışında görüşme sırasında katılımcıların ifade ettikleri belirli konular ile ilişkili sorular da sorulabilmektedir (DiCicco-Bloom ve Crabtree, 2006). Bu kapsamda bu tekniğin kullanılması yerleşik yetişkinlerin deneyimlerinin daha iyi anlaşılmasına katkıda bulunmuştur. Katılımcılar, araştırma kapsamında görüşme yapılan yerleşik yetişkinlerden farklı deneyimler aktarmadıklarında, veri doygunluğuna ulaşıldığına (Charmaz, 2006) karar verilerek veri toplama aşaması sonlandırılmıştır.

Verinin Analizi

Veri, tümevarımsal tematik analiz yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Tematik analiz, nitel veriye dayanarak ortak anlamların gruplanmasını, temalar oluşturularak bu temaların anlamlandırılmasını ve raporlanmasını içermektedir (Braun ve Clarke, 2006). Öncelikle ses kayıtları bilgisayar ortamında deşifre edilmiştir. Bu çalışmada nitel veri, Braun ve Clarke (2006) tarafından önerilen aşamalar izlenerek analiz edilmiştir. İlk olarak araştırmacı tarafından veri ile bilgi edinmek amacıyla görüşme metinleri gözden geçirilmiştir. Veriden ilk kodlar ve daha sonra temalar oluşturulmuştur. Temalar gözden geçirildikten sonra tanımlanmış ve adlandırılmıştır. Son olarak veri analizden elde edilen bulgular raporlanmıştır. Kodların ve temaların oluşturulmasında nitel veri analiz programı olan QualCoder kullanılmıştır.

Nitel araştırmalarda geçerliliğin ve güvenirliliğin belirlenmesinde çok sayıda ölçüt kullanılmaktadır (Tutar, 2022). Nitel çalışmalarda iç ve dış geçerlilik yerine inandırıcılık ve aktarılabilirlik; iç ve dış güvenirlik yerine tutarlılık ve doğrulanabilirlik kavramları yaygın olarak kullanılmaktadır (Tekindal, 2023). Alan yazınında geçerliliğin ve güvenirliğin nitel araştırmalarda sağlanabilmesinde etkili olan farklı stratejilerden ya da yöntemlerden söz edilmektedir (Braun ve Clarke, 2013; Lincoln ve Guba, 1985). Bu araştırmanın tasarım ve raporlama gibi aşamalarında yapılan uygulamalar (Tutar, 2022) inandırıcılığın ve aktarılabilirliğin (geçerliliğin), tutarlılığın ve doğrulanabilirliğin (güvenirliliğin) sağlanmasında etkili olmuştur.

Araştırmanın amaçlarının ve aşamalarının açık bir şekilde tanımlanması, görüşme sorularının uzman görüşlerinden yararlanılarak hazırlanması geçerliliğe katkı sağlamıştır. Görüşmelerin kayıt altına alınmasının, deşifre edilen metinlerin katılımcılar ile paylaşılarak kontrol edilmesinin sağlanmasının ve objektifliğe önem verilmesinin de geçerlilik açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Görüşme sayısının ve süresinin konu ile derinlemesine bilgi edinilmesi açısından yeterli olmasının, katılımcılar ile görüşmelerin yüz yüze yapılmasının da geçerlilik açısından önemli olduğu değerlendirilmiştir. Raporlama gibi çalışmanın her aşamasında açıklığa ve şeffaflığa önem verilmesi, nitel veri analizinden sonra temalar ile ilgili akran görüşü alınması, bulgular raporlanırken görüşmelerden alıntı yapılması, veri doygunluğuna ulaşıldığında araştırmanın sonlandırılması, bulguların alan yazını ile ilişkili olarak tartışılması gibi çok sayıda uygulamanın güvenirliliğe katkıda bulunduğu söylenebilir.

Bulgular

Yarı-yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen veri, tematik analiz yapılarak incelenmiştir. Veriye dayanılarak “yetişkin algısı”, “yetişkinliğe geçişte rol oynayan etmenler”, “benlik, kimlik ve değişim”, “sosyal ilişkilerdeki değişim” ve “geleceğe ilişkin beklentiler” olmak üzere beş ana tema ve her bir ana temaya bağlı alt temalar oluşturulmuştur. Ana temalar ve alt temalar Tablo 2’de sunulmuştur. Bu bölümde ana ve alt temalar kapsamında araştırma bulgularına ve katılımcılardan yapılan alıntılara yer verilmiştir. Alıntılarının sonunda cinsiyet ve yaş ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

Tablo 2.
Ana ve Alt Temalar

Ana Tema	Alt Temalar	f
1. Yetişkin Algısı	Kendini yetişkin olarak tanımlama	11
	Yetişkin olarak hissetmeme	5
2. Yetişkinliğe Geçişte Rol Oynayan Etmenler	Sorumluluk alma	8
	Ekonomik bağımsızlık	5
	Özerklik kazanma	3
3. Benlik, Kimlik ve Değişim	Kendini anlama	9
	Kimlik biçimlenmesi	10
	Bilgelik	7
	Önceliklerin Değişmesi	5
4. Sosyal İlişkilerdeki Değişim	Ebeveynler ile ilişkiler	15
	Arkadaş ilişkileri	14
5. Geleceğe İlişkin Beklentiler	Kişisel Beklentiler	10
	Aile ile İlgili Beklentiler	6
	Olasılıkların Azalması	6

Not: f = Frekans (sıklık)

Yetişkin Algısı

Görüşmelerde araştırma grubunun yetişkinlik ile ilgili algılarını ve kendilerini nasıl tanımladıklarını belirlemek amacı ile sorular sorulmuştur. Katılımcıların yanıtları “yetişkin algısı” ana teması altında ele alınmıştır. Tematik analizin sonuçlarına dayanılarak “kendini yetişkin olarak tanımlama” ve “yetişkin olarak hissetmeme” alt temaları oluşturulmuştur. Araştırmaya katılan yerleşik yetişkinlerin çoğunluğu kendilerini yetişkin olarak gördüğünü ifade etmiştir. Katılımcılar, yetişkinliğe geçişin zamanlamasını yaşa bağlı olarak değil özerk olma gibi değişimler ve yaşam olayları bağlamında ele almışlardır. Katılımcıların bu konudaki açıklamalarından bazıları aşağıda sunulmuştur:

“Kendimi bir yetişkin olarak görüyorum. Aslında bu yetişkin olma süreci 18 değil. Birazcık daha ileriki yaşlarda yetişkin oldum.” (K9, Erkek, 34)

“İnsanın kendi parasını kazanması, yalnız yaşamaya başlaması, kendi kararlarını kendinin verebilmesi ve bunun iyi ya da kötü sonuçlarıyla tek başına mücadele etmesi bence yetişkinlikle ilişkilendirilebilir. Dolayısıyla bunun benzer şekillerini kendi hayatımda da uyguladığım için kendimi yetişkin olarak görüyorum.” (K10, Kadın, 34)

Bazı katılımcılar kendilerini tam anlamıyla yetişkin olarak görmediklerini ifade etmiştir. Yaşam görevlerini tamamladıklarında ya da bazı toplumsal beklentileri karşıladıklarında kendilerini yetişkin olarak hissedeceklerini vurgulamışlardır. Katılımcıların bu konudaki görüşlerinden bazılarını aşağıda yer verilmiştir:

“Yetişkinliğe hazırlık gibi görüyorum ama tam yetişkinlik olarak da görmüyorum sanki... Yetişkinlik için böyle aile kurmaya hazır biri, daha böyle kendi sorumluluğu dışında birinin sorumluluğunu alabilmek gerekiyor gibi geliyor.” (K5, Kadın, 32)

“Kısmen kendimi yetişkin olarak görüyorum. Yaşım gereği, işim gereği kendimi yetişkin olarak görüyorum ama şu anda maddi anlamda babama bağlı olduğum için kısıtlayıcı. Bu durum ne kadar yetişkin olduğum konusunda kendimi sorguluyor.” (K1, Kadın, 31)

Yetişkinliğe Geçişte Rol Oynayan Etmenler

Yerleşik yetişkinlere neden kendilerini yetişkin olarak hissettikleri, hangi etmenlerin yetişkinliğe geçişi belirlediği soruları yöneltilmiştir. Bu kapsamda “sorumluluk alma”, “ekonomik bağımsızlık” ve “özerklik kazanma” alt temaları oluşturulmuştur. Katılımcılar yaşamlarında önemli sorumluluklar aldıklarında yetişkin gibi hissetmeye başladıklarını sıklıkla dile getirmişlerdir. Özellikle üniversite eğitimi nedeni ile evden ayrılma ve yalnız yaşama katılımcıların sorumluluk almalarında rol oynamıştır. Katılımcıların çoğunluğu ailelerinden ilk kez üniversite eğitimi almak için ayrıldıklarını vurgulamıştır. Bazı katılımcılar üniversiteye başladıklarında yaşadıkları değişimleri şu şekilde açıklamışlardır:

“Çok şey kazandım üniversitede çünkü aileden yalnız yaşıyorsun. Kendi başına birçok şeyi halletmek zorundasın. (...) Yaptığın şeylerle tek başına yüzleşme durumu var.” (K10, Kadın, 34)

“Üniversitede ailemden ayrı yaşadım. Uzunca bir süre yalnız yaşadığım için bir insanın kendi kendine yetebilmesi gerektiğini keşfettim. Çünkü her şeyi kendiniz yapıyorsunuz. Hastalandığınızda hastaneye yalnız gidiyorsunuz ki o yaşı kadar hastaneye aileniz götürmüştü.” (K1, Kadın, 31)

Evli olan katılımcılar ya da evli ve çocuğu olan yerleşik yetişkinler ise yetişkinliğe geçişi bu yaşam olayları ile ilişkilendirmişlerdir. Evlilik ile birlikte aile yaşamı ya da çocuk bakımı ile ilgili sorumluluk almanın yetişkinliğe geçişteki rolünü bazı katılımcılar şu şekilde ifade etmiştir:

“Ben yetişkinliği aslında evlilik sonrası gibi görüyorum. (...) Çünkü bu bana özel bir alandı, kendi evim vardı, kendi kararlarım vardı. Bu yüzden sorumluluğunu alabileceğim kararlar alıyordum.” (K16, Erkek, 35)

“Sonuçta şu an ben kızımın ve eşimin hem geçiminden sorumluyum hem de kızımın eğitiminden sorumluyum şu anda. Onun nasıl yetişeceğinden aslında tamamen sorumluyum ve bu aslında biraz da yetişkin yapıyor.” (K15, Erkek, 34)

Yetişkinliğe geçiş özellikle kadın katılımcıların bazıları tarafından işe başlama ve ekonomik olarak aileden bağımsız olma bağlamında ele alınmıştır. Ekonomik bağımsızlığın özerk ve bağımsız yaşam kurma ile ilişkili olduğunu 34 yaşındaki kadın bir katılımcı *“İşe başlamak bir kere kendini daha güvende hissetmene sebep oluyor. (...) Daha böyle harcamaların kendine göre yani tamamıyla bir hayatı tek kişilik de olsa en alttan en üste kadar şekillendirmekle ilgili.” (K10)* şeklinde ifade etmiştir. Katılımcıların ekonomik bağımsızlık ile ilgili görüşlerinden bazıları şu şekildedir:

“Kendi hayatım, kendi ayaklarım üzerinde durduktan ve çalışmaya başlayıp, 20 yaşından sonra çalışmaya başlayıp ekonomik olarak ben de varım, eğer siz beni desteklemezseniz ben kendim okuyarak, kendim geçinerek bu hayatı sürdürebilirimden sonra geliştirebilirim. Bu dönüm noktası olmuş olabilir.” (K9, Erkek, 34)

“En önemli şey ekonomik bence. Çalışmaya başladıktan sonra insanların planları oluşuyor. (...) Başarabildikçe hedefleri, o zaman daha yetişkin gibi hissediyorum.” (K14, Kadın, 34)

Katılımcılar yetişkinliğe geçiş ile daha özerk ve bağımsız olduklarını vurgulamışlardır. Özellikle ailelerinden ayrı yaşamaya başlamaları yetişkinlerin kendilerini özerk hissetmelerinde, kendi kararlarını almalarında ve ailelerinden bağımsız bir hayat kurmalarında rol oynamıştır. Katılımcıların özerklik ile ilgili yanıtlarından bazıları aşağıda sunulmuştur:

“Hayatınızı adeta birileri kontrol ediyor her açıdan yani aile. Ama ayrı yaşadığınızda onları ne zaman göreceğiniz bile size bağlı. (...) Hem özgürlük hem de biraz daha bireyleşme... Yani ayrı insan olduğum, onlarla aynı şeyi yapmak zorunda olmadığım

gibi... (...) Mecbur aynı evi paylaştığınızda aynı yaşamı paylaşıyorsunuz. Ama biraz daha uzaklaşma da oluyor duygusal anlamda maalesef.” (K5, Kadın, 32)

“Çünkü bana göre yetişkin olmak aslında birazcık daha özgür olmakla orantılı. Daha kendi tercihlerini yaşayabilmekle alakalı.” (K9, Erkek, 34)

Benlik, Kimlik ve Değişim

Katılımcılar, yetişkinliğe geçiş ile birlikte benlik, kimlik, kişilik, dünya görüşü gibi alanlarda değişim yaşamışlardır. Görüşmelerden elde edilen psikolojik değişiklikler ile ilgili veriye dayanarak “kendini anlama”, “kimlik biçimlenmesi”, “bilgelik” ve “önceliklerin değişmesi” şeklinde temalar oluşturulmuştur. Yerleşik yetişkinler deneyimlerinin etkisi ile kendilerini daha iyi tanıdıklarını, farklı açılardan değerlendirebildiklerini, ihtiyaçlarını ve isteklerini daha iyi anlayabildiklerini dile getirmişlerdir. Benlik algısındaki değişimi 31 yaşındaki erkek bir katılımcı *“Farkındalıklarım arttı aslında bu süreç içerisinde. Daha kendi sınırlarımı gördüm çünkü daha fazla deneyimler elde ettim.”* (K4) şeklinde ifade etmiştir. Katılımcıların yetişkinlikte kendilerini daha iyi tanıdıklarına işaret eden açıklamaları şu şekildedir:

“Bence sadece evlilikle değil, yaşla da gelen bir şey bu düşünce farkı. Kendine dönme benim açımdan otuz ikiden sonra... Bambaşka bir insan oldum.” (K13, Kadın, 34)

“Önceden çok kararsız bir insandım. 30 yaşımdan sonra neyi istediğimi neyi istemediğimi daha iyi belirlediğimi düşünüyorum.” (K1, Kadın, 31)

Yerleşik yetişkinler, mesleki, siyasi ve dini gibi farklı alanlarda kimlik biçimlenmesi süreçlerinden söz etmişlerdir. Araştırma grubunun çoğunluğu dini alan dışındaki diğer konularda değişime açık olduklarını, ancak genel olarak belirli kimlik alanlarına içsel yatırımda bulunduklarını vurgulamışlardır. 32 yaşındaki erkek bir katılımcı dünya görüşünde değişim beklentisi olmadığını *“Bu yaştan sonra fikrimin değişeceğini sanmıyorum.”* (K6) şeklinde dile getirmiştir. Yetişkinlik döneminde kimliklerinin sağlamlaştığını katılımcılar şu şekilde açıklamışlardır:

“Aslında hani değişmeyeceğini düşünmüyorum, dönüşebilirler ama çok oturmuş şeyler.” (K2, Kadın, 31)

“Üniversite zamanlarında oldu. Sorguladık, düşündük ama şimdi sorgulama ya da arayış anlamında bir çabam yok.” (K16, Erkek, 35)

Kimlik arayışlarının bazı alanlarda devam ettiğini ifade eden üç katılımcı olmuştur. Katılımcılar dünya görüşlerinin, kariyer ve siyaset ile ilgili konularda görüşlerinin değişebileceğini belirtmişlerdir. Örneğin, 34 yaşındaki erkek bir katılımcı *“Görüşlerim oturmak üzere diyelim, daha hala arayış şeklindeyim.”* (K15) sözleri ile tam olarak içsel yatırımda bulunmadığını açıklamıştır. Başka bir katılımcı da yetişkinlik döneminde yaşamını derinlemesine sorguladığını şu şekilde ifade etmiştir:

“Son bir senedir gerçekten bir şeyleri ciddi anlamda sorguluyorum. Ben kimim, ben ne isterim, ne yapıyorum, neden buradayım gibi sorular... Onun öncesinde bu kadar ciddi sorular kesinlikle yoktu.” (K2, Kadın, 31)

Yerleşik yetişkinler önceki dönemlere göre olaylara daha geniş bir bakış açısından baktıklarını, sorunlar ile karşılaştıklarında daha akılcı çözümler geliştirdiklerini ve gerçekçi kararlar aldıklarını belirtmişlerdir. Bu değişimler bilgeliğin göstergesi olarak yorumlanmıştır. Aşağıda katılımcıların açıklamalarından örnekler yer verilmiştir:

“Daha romantik kararlar alıyorduk şimdi daha çok süzgeçten geçiriyorum. Yeri geldiğinde çok da harekete geçemeyebiliyorum. Süreci artık biraz daha okuyabiliyoruz.” (K8, Kadın, 33)

“Şu an çıkabilecek her şarta ilişkin oluşabilecek problemleri düşünmeye başlıyorum. (...) Olabildiğince çözüm odaklı oluyorsunuz.” (K1, Kadın, 31)

“Şimdi aldığım dersle mi bilmiyorum. Hayatta her şeye müdahil olamayacağımı, her şeyin benim istediğim şekilde olamayacağımı düşünerek daha geniş bir perspektiften bakıyorum.” (K12, Erkek, 34)

Yerleşik yetişkinlerden bazıları önceliklerinin değiştiğini ve özellikle çocukları olan katılımcılar kendilerine değil çocuklarına odaklandıklarını belirtmişlerdir. 31 yaşındaki erkek bir katılımcı yaşamdaki önceliğinin çocuğu olduğunu *“Açıkçası sadece çocuğa dönük bir hayat yaşıyorum diyebilirim.”* (K3) şeklinde dile getirmiştir. 34 yaşındaki kadın bir katılımcı da çocuk sahibi olmanın etkilerini *“Çocukta sonra çok değişiyor her şey. Önceliklerim yani hayata bakış açım, sorumluluklarım... Hani asla hiçbir zaman geriye dönülmez bir yol.”* (K13) sözleriyle açıklamıştır. Aldıkları kararlarda, gelecek planlarında çocuklarına öncelik verdiklerini katılımcılar şu şekilde ifade etmişlerdir:

“Çocuk sahibi olmak değişik bir duygu. Hakikaten sorumluluklarınızın arttığını hissedebiliyorsunuz. Bir anda hayatınızın merkezinde oluyor. Birçok şeyden de kısıtlanmış olduk aslında biraz da. Kararları alırken ikinci kez düşünmeye itmeye başladı biraz daha.” (K15, Erkek, 34)

“En büyük olay herhalde kızım doğduktan sonra oldu. Kızım ile beraber hani devamlı planlarımda, hayallerimde, geleceğimde bir şey düşünürken ona da yer ayırmak zorunda hissediyorum kendimi. O yüzden kızımın doğması beni yetişkinlik anlamında daha da hızlandırdı.” (K7, Erkek, 32)

Sosyal İlişkilerdeki Değişim

Katılımcılardan sosyal ilişkilerinde yetişkinliğe geçişten sonra nasıl değişiklikler olduğu ile ilgili bilgi alınmıştır. Veri analizi sonucunda *“ebeveynler ile ilişkiler”* ve *“arkadaş ilişkileri”* alt temaları oluşturulmuştur. Katılımcılar ebeveynleri ile ilişkilerine önem verdiklerini, iletişimlerini sürdürdüklerini ancak ebeveynlerini çok fazla ziyaret edemediklerini belirtmişlerdir. Yerleşik yetişkinler, duygusal ve sosyal destek kaynaklarının ebeveynleri yerine arkadaşlarının ya da eşlerinin olduğunu vurgulamışlardır. Sorunlarını paylaşmak için ya da önemli bir karar vermeleri gerektiğinde arkadaşlarından ya da eşlerinden destek aldıklarını katılımcılar şu şekilde ifade etmişlerdir:

“O duygusal ihtiyacı daha çok arkadaşlarımla karşılamaya çalışıyorum. Dertleşmek gibi... Onlara (ebeveynlere) çok önemliyse yüzeysel anlatıyorum ama git gide böyle yaş ilerledikçe söylememe isteği daha ağır basıyor. Yani hasta yatıyorsam bile 2-3 gün sonra hafifleyince söylemeyi tercih ediyorum.” (K5, Kadın, 32)

“Lisede, üniversitede belki biraz daha annelere, yakındım aileme. Ama şu anda aslında biraz da aile değişmiş gibi oldu. (...) Kendi ailemi kurduğum için... (...). Onunla (eşimle) paylaşınca da dışarıdan bir kişiyle paylaşma ihtiyacı olmadığı için aslında.” (K15, Erkek, 34)

Katılımcılardan bazıları ebeveynleri ile ilişkilerinin yetişkinliğe geçişten sonra daha olumlu olduğunu, karşılıklı anlayışın arttığını ve iletişimlerinin güçlendiğini dile getirmişlerdir. Aşağıda katılımcıların bu konudaki görüşlerinden örnekler sunulmuştur:

“Artık kararlarınıza daha çok saygı duyuyorlar. Eleştirel de kenardan kıydan alçak sesle eleştiriyorlar veya kendi fikirlerini söylüyorlar.” (K3, Erkek, 31)

“Çok şey değişti. Daha açık daha rahat bir iletişim. Biz de şu an dinlemeyi öğreniyoruz. Şu anda sıcak güzel bir ilişki var.” (K2, Kadın, 31)

Yapılan görüşmelerde katılımcılara yetişkinliğe geçiş ile birlikte arkadaş ilişkilerindeki değişimler de sorulmuştur. Önceki gelişim dönemlerine göre arkadaş sayılarının ve eski arkadaşları ile görüşme sıklığının azaldığını belirtmişlerdir. Örneğin, 35 yaşındaki bir katılımcı sosyal ağlarının daraldığını şu şekilde açıklamıştır:

“İş hayatına doğru evrildiğimizde arkadaşlarımızla farklı şehirlere dağıldık. Dağılınca uzaklaştık. Sevgi anlamında değil ama fiziksel anlamda uzaklaştık. Çok sık görüşemedik. (...) Ben yetişkinlik aşamasına geçtikçe yalnızlaştığımı düşünüyorum.” (K16, Erkek, 35)

Bazı katılımcılar yaşlarından dolayı, iş ve aile yaşamlarındaki sorumluluklar nedeni ile arkadaş edinmekte zorlandıklarını belirtmişlerdir. Bu zorluğun diğer nedenleri arasında farklı sosyal ortamlara katılmak için zaman olmaması, sosyal çevrenin kısıtlı olması, arkadaşlardan beklentilerin değişmesi ve daha seçici olma sayılmıştır. Örneğin bir katılımcı *“Sosyal hayatla ilgili*

arkadaş edinme zorluğu yaşıyorum, çünkü öyle bir çevrem yok.” (K6, Erkek, 32) şeklinde yaşadığı zorluğu açıklamıştır. Katılımcılar yaşadıkları benzer zorlukları şu şekilde ifade etmişlerdir:

“Bir senedir kiminle arkadaş oldunuz? Sayacağımın hepsi çocuğumun arkadaşları. Çocuğu parka götürmüşüm, oradan tanışmışım... (K13, Kadın, 34)

“Şu an kurduğum arkadaşlıklarda insani anlamda bir beklentim var ve buna uyması için de elimden geleni yapıyorum. Daha çok benzerlik araniyor.” (K8, Kadın, 33)

“Zamanımı bir insana harcayacaksam bir şeyler katmalı diye düşünüyorsunuz.”(K1, Kadın, 31)

Katılımcıların ergenlik döneminde ya da üniversite yıllarında başlayan arkadaşlıklarını korumaya çalıştıkları söylenebilir. Eski arkadaşları ile ilişkilerinin daha tatmin edici olduğunu 33 yaşındaki erkek bir katılımcı *“Hangisi daha sağlam dersiniz daha geçmişten gelenler. Daha sağlam arkadaş yapısına sahibiz onlarla. Ama onlar elekten geçtiler.” (K11)* sözleriyle açıklamıştır. Benzer bir şekilde 32 yaşındaki erkek bir katılımcı da *“Şimdi o zamanlar kadar derin arkadaşlıklar elde edemiyorum. Bu herhalde yaşın verdiği bir şey.” (K7)* şeklinde önceki gelişim dönemlerinde kurulmuş arkadaş ilişkilerinin yetişkinlikteğine göre daha olumlu olduğunu vurgulamıştır.

Geleceğe İlişkin Beklentiler

Yerleşik yetişkinler ile yapılan görüşmelerde katılımcılara gelecekte beklenenleri ile ilgili bir soru yöneltilmiştir. Görüşmelerde verilen yanıtlar *“geleceğe ilişkin beklentiler”* ana teması, *“kişisel beklentiler”, “aile ile ilgili beklentiler”* ve *“olasılıkların azalması”* alt temaları oluşturularak değerlendirilmiştir. Genel olarak iş yaşamı, evlilik ve çocuk sahibi olma konularındaki kişisel beklentiler dile getirilmiştir. Katılımcıların beklentilerinden örneklere aşağıda yer verilmiştir:

“İş anlamında, maddi anlamda bağımsız olma beklentim var. İleride hem keyif aldığım hem de insanlara fayda sağladığım bir işi yapmak istiyorum.” (K1, Kadın, 31)

“Mesleki anlamda yapacaklarım olduğunu düşünüyorum hala. Mesleki tatmin boyutuna henüz geldiğimi düşünmüyorum.(...) Açıkçası bir evlenme planım var. Evlenince daha düzenli bir hayat olabileceğini de düşünüyorum.(..) Çocuk sahibi olmanın hayata çok pozitif katkıları olacağını düşünüyorum.” (K4, Erkek, 31)

Ebeveyn olan yerleşik yetişkinler ise gelecek ile beklentilerinin çocukları ve aileleri ile ilgili olduğunu ifade etmişlerdir. Mesleki anlamdaki beklentilerinin de çocuğunun geleceği ile ilgili olduğunu 32 yaşındaki erkek bir katılımcı *“Gelecekle ilgili artık hayalim daha çok para kazanmak, bahçeli bir ev belki. Çünkü hayalim çocuklarla ilgili yatırım yapmak.” (K7)* şeklinde açıklamıştır. Çocuklarının ve ailelerinin geleceğine ilişkin beklentilerini bazı katılımcılar şu şekilde dile getirmişlerdir:

“Kariyeri de zaten aslında onun için planlıyoruz. Ekonomik olarak kendimizi daha özgür hissedebilelim, rahat olalım ki çocuklarımızı daha iyi yetiştirebilelim diye. (...) Ona göre hedeflerimizi, planlarımızı belirliyoruz.” (K15, Erkek, 34)

“Beklentim, ailemin varlıklı ve huzurlu yaşaması. Bir arada herkesin mutlu olduğu, kafasının rahat olduğu... Büyüdüğünü görmek, onun yanında olmak, iyi bir geleceğe sahip olması...” (K6, Erkek, 32)

Katılımcıların bazıları yaşları nedeni ile kariyer ve aile gibi farklı yaşam alanlarında olasılıklarının azaldığını ifade etmişlerdir. 34 yaşındaki kadın bir katılımcı yerleşik yetişkinlikte yaşamındaki sınırlılıkları *“20’li yaşlarda üniversite hayatında her şeyi yapabilirim diyordum. Şu an, eminsem yapayım diyorum. Daha temkinliyim, buna enerjim var ise yapayım... Daha seçiciyim.” (K14)* ifadeleri ile vurgulamıştır. Başka bir katılımcı da *“Mesleki anlamda yeni bir mesleğe başlamam çok zor. (...) Çünkü benim sorumluluklarım var. Böyle şeyler yapamam.” (K7, Erkek, 32)* sözleri ile kariyer anlamında değişiklik yapmasının mümkün olmadığına dikkat çekmiştir. Yaşı bir engel olarak algılayan bazı katılımcıların görüşleri şu şekildedir:

“Yirmi sekizlerde ve otuzlarda belki daha cesur olabilirdim. Bir çocuğa bakmak onunla bir hayat gerçekleştirmek konusunda. Ama şu anda yaştan dolayı... Bunun bir engel olduğunu düşünüyorum.” (K10, Kadın, 34)

“İş değiştirmenin mümkünatı yok gibi. Yaş sınırlayıcı oluyor. Yeni bir şeye başlamak için... Sıfırdan başlamak... (...) Ben şunu bilmiyorum, ben bunu beceremiyorum diye yeni işlere girişmeye çalışırdım. Mesela şu an çok zor geliyor.” (K5, Kadın, 32)

Tartışma

Bu çalışmada Türkiye’deki yerleşik yetişkinlerin kendilerini yetişkin olarak tanımlamalarında rol oynayan etmenler, yetişkinliğe geçiş deneyimleri ve yetişkin olarak yaşadıkları değişimler incelenmiştir. Katılımcıların çoğu yetişkin olarak hissettiğini, yetişkinliğe geçmelerinde daha fazla sorumluluk almalarının, özerk ve ekonomik olarak bağımsız olmalarının rol oynadığını ifade etmiştir. Yerleşik yetişkinler önceki gelişim dönemlerinden farklı çok sayıda psikolojik ve sosyal değişim yaşamışlardır. Yapılan tematik analizde değişim yaşanan temel alanların benlik algısı ve kimlik, ebeveynler ve arkadaşlar ile ilişkiler, gelecek beklentileri olduğu belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan yerleşik yetişkinlerin genel olarak kendilerini yetişkin olarak algıladıkları söylenebilir. Bu bulgu benzer araştırmaların sonuçlarını (örn., Arias ve Hernández, 2007; Çok ve Atak, 2015; Sirsch vd., 2009) desteklemektedir. Örneğin, Arnett (2001) yetişkin algılarını incelediği bir çalışmada 30 ile 55 yaşları arasındaki bireylerin %85’inin kendini yetişkin olarak tanımladıklarını belirlemiştir. Yetişkinliğe geçiş, işe başlama gibi yaşam olayları çerçevesinde ele alınabilmektedir (Nelson ve Chen, 2007). Ancak, günümüzde yetişkin ölçütleri olarak genellikle bireysel özelliklerdeki ve psikolojik süreçlerdeki değişim vurgulanmaktadır (Arnett, 2000; Shanahan vd., 2005). Bu çalışmada da katılımcılar yetişkin olarak hissetmelerinde sorumluluk alma, ekonomik bağımsızlık ve özerk olma gibi değişimlerin etkilerini vurgulamışlardır. Katılımcılar tarafından bu değişimler, üniversite eğitimi almak için evden ayrılma ya da çalışmaya başlama gibi yaşam olayları ile ilişkili açıklanmış olsa da bu olaylar yerleşik yetişkinlerin benlik algılarında, dünya görüşlerinde ve yaşamlarında değişikliklere neden olmaları açısından değerlendirilmiştir.

Az sayıda yerleşik yetişkin kendini yetişkin olarak hissetmediğini ve bu durumu ekonomik bağımsızlık kazanma, çocuk sahibi olma gibi yaşam görevlerini gerçekleştirememeleri ile açıklamıştır. Beliren yetişkinlikte bireylerin ergenlik ile yetişkinlik arasında kaldıkları vurgulanmaktadır (Arnett, 2000, 2001). Yerleşik yetişkinlikte ise, iş ve aile yaşamındaki sorumluluklar yetişkin hissedilmesine neden olabilir. Ancak, kişilik gelişiminin tamamlandığına işaret eden (Erikson, 1980), deneyimler sonucunda gelişen bilgelik kazanılmadığından bireylerin arada kalma duygusu yaşayabileceklerine dikkat çekilmektedir (Reifman ve Niehuis, 2023). Ayrıca, günümüzde yaşa bağlı beklentiler ve kısıtlamalar azaldığı için yetişkinliğin ilerleyen dönemlerinde de bireyler üniversite eğitimi alma ya da çocuk sahibi olma gibi yaşam olaylarını deneyimlemektedir. Bu nedenle de bazı bireyler için arada kalmışlık duygusunun yaşam boyu devam edebileceğine dikkat çekilmiştir (Hendry ve Kloep, 2007).

Yapılan tematik analizler yerleşik yetişkinlerin yaşamlarında benlik ve kimlik açısından önemli değişimler yaşadıklarını göstermiştir. Katılımcılar kendilerini daha iyi tanıdıklarını, anladıklarını, kendi ihtiyaçlarına ve yaşamdan beklentilerine ilişkin farkındalıklarının arttığını ifade etmişlerdir. Araştırma grubunun bir bölümü, bilgeliğin artması olarak değerlendirilebilecek değişimlerden söz etmişlerdir. Bilgelik genellikle ileri yetişkinlik ile ilişkili bir özellik olarak ele alınmaktadır (Ardelt, 2000). Ancak bilgelik farklı şekillerde tanımlandığı için araştırmalarda bilgeliğin yaşam boyu gelişimi ile ilişkili farklı sonuçlara ulaşılmıştır. Örneğin, Mehta ve LaRiviere’nin (2023) yaptıkları nitel araştırmada yerleşik yetişkinlikte bireylerin kendilerini daha iyi anladıklarını ve bilgeliğin arttığını belirlemişlerdir. Kendini tanıma, farkındalığın artması, olaylara farklı bakış açılarından bakma gibi özellikler bilgelik kapsamında değerlendirilmektedir (Ardelt, 2003; Staudinger ve Baltes, 1994). Bu çalışmada da olayları farklı bakış açılarından gerçekçi bir şekilde değerlendirebilmek, sorunlara baş edilebilecek zorluklar olarak yaklaşmak ve akılcı çözümler geliştirmek gibi değişimler bilgeliğin göstergeleri olarak yorumlanmıştır.

Genel olarak araştırmaya katılan yerleşik yetişkinler, siyasi konular gibi farklı alanlarda kimlik arayışlarını sonuçlandırdıklarını belirtmişlerdir. İçsel yatırımlarının güçlü olduğunu düşünmek ile birlikte siyasi ve kariyer alanlarında değişime açık olduklarını, sadece dini alana ilişkin kimliklerinde bir değişim olmayacağını açıklamışlardır. Erikson (1980) kimlik biçimlenmesi açısından en önemli gelişim döneminin ergenlik olduğunu savunmuştur. Günümüzde yetişkinliğe geçişin ertelenmesi sonucunda kimlik arayışı beliren yetişkinlikte de devam etmektedir (Arnett, 2000). Araştırmanın bulguları yerleşik yetişkinlikte de bazı bireyler için kimlik arayışının devam ettiğine, ancak genel olarak yerleşik yetişkinlerin kimliklerinin sağlamlaştığına işaret etmektedir. Bu bulgu beliren yetişkinliğe göre yerleşik yetişkinlikte kariyer, romantik ilişkiler ve ebeveynlik gibi farklı alanlarda kimlik

yatırımlarının daha kalıcı olduğunu gösteren boylamsal araştırmaların (örn., Eriksson vd., 2020) ve kesitsel araştırmaların (örn., Roberts ve Côté, 2014) sonuçlarını desteklemektedir.

Kimlik alanlarına göre kimlik yatırımlarının düzeyi diğer gelişim dönemlerinde olduğu gibi yerleşik yetişkinlikte de farklılık gösterebilmektedir (Grotevant, 1987). Örneğin, yerleşik yetişkinlikte kariyer alanındaki kimlik arayışının diğer alanlara göre daha fazla olduğu belirlenmiştir (Mehta ve LaRiviere, 2023). Goedereis ve diğerleri (2023) ise yerleşik yetişkinler ile yürüttükleri nitel araştırmada kariyer arayışının ve gelişiminin devam edebildiğini ama kariyer alanında kalıcılığın olduğunu da göstermişlerdir. Bu çalışmada yerleşik yetişkinler aileleri ile beklentilerinin yanı sıra kariyer gelişimi ile ilişkili beklentilerinden söz etmişlerdir. Ancak, kariyer değiştirmeyi isteme gibi kimlik arayışına ya da kararsızlığına işaret edecek açıklamalarda bulunmamışlardır. Diğer yandan aile yaşamındaki sorumlulukları nedeni kariyerleri açısından ya da genel olarak yaşamda olasılıklarının azaldığını (Reifman ve Niehuis, 2023) vurgulayan katılımcılar da olmuştur. Ebeveyn olan katılımcıların tamamına yakını önceliklerinin değiştiğini, günlük etkinliklerini ve geleceklerini çocuklarına göre planladıklarını belirtmiştir. Önceliklerin değişmesi bulgusu, Reifman ve Niehuis'un (2023) yerleşik yetişkinlikte bireylerin çocukları ya ebeveynleri gibi yaşamlarındaki önemli kişilere odaklandığı varsayımını desteklemektedir. Beliren yetişkinler kendilerini tanıma, bilgi edinme ve beceri kazanma gibi nedenler ile kendilerine odaklanmaktadır (Arnett, 2000, 2015). Yerleşik yetişkinlikte özellikle ebeveyn olduktan sonra bireyler çocuklarına öncelik vermekte (Darvill vd., 2010; Palkovitz vd., 2001), arkadaşları yerine aileleri ile zaman geçirmeyi tercih etmektedir (Mehta ve LaRiviere, 2023).

Yerleşik yetişkinliğin diğer gelişim dönemlerinden farklı olan temel özelliklerinden birisinin, kariyer ve bakım verme sorumlulukları nedeni ile yetişkinlerin sıkışmış hissetmeleri, stres yaşamaları olduğu belirtilmektedir (Mehta vd., 2020, 2023; Riefman ve Niehuis, 2023). İş yaşamı ile aile yaşamı arasındaki çatışmanın (Wayne vd., 2017) diğer gelişim dönemlerine göre yerleşik yetişkinlikte daha fazla olduğu (Huffman vd., 2013; Matthews vd., 2010) ve bu çatışmanın yerleşik yetişkinler için önemli bir stres kaynağı olduğu bulunmuştur (Stefaniak vd., 2022). Bu araştırmanın kariyer ve bakım verme ile ilişkili bulgularının alan yazınına kısmen desteklediği söylenebilir. Ebeveyn olan katılımcıların bazıları ebeveyn sorumluluklarını zorunluluk olarak algıladıklarına ve çocuk sahibi olmanın yaşamlarını kısıtladığına değinmiştir. Ancak yapılan görüşmelerde iş ve aile ile ilgili sorumlulukların birbirleriyle çatıştığı ya da stres yaşanmasına neden olduğu dile getirilmemiştir.

Önceki araştırmalar ile benzer sonuçlara ulaşılmamasının kültürel farklılıklar ile açıklanabileceği düşünülmektedir. Kadınların, özellikle evli kadınların çocuk sahibi olmalarına (Sakallı Uğurlu vd., 2021; Simal Yavuz ve Gürsoy, 2022), ev işleri ve çocuk bakımı ile ilgilenmelerine (Çelik ve Lüküslü, 2012) ile ilişkin beklentilerin Türkiye'de yaygın olduğu çok sayıda araştırmada gösterilmiştir. Katılımcıların çoğu da annelerinin ve babalarının, ebeveyn olmayı yetişkinliğe geçiş ölçütü olarak değerlendirdiğini belirtmiştir. Diğer yandan, Türkiye'de kadınların iş ile aile yaşamı arasında çatışma yaşadıklarını ve bu çatışmanın iyi oluşu etkilediğini gösteren çalışmalar da bulunmaktadır (örn., Aycan ve Eskin, 2005; Miski Aydın vd., 2023). Bu çalışmaya katılan altı ebeveynin dördünün erkek olması, eğitim düzeylerinin yüksek olması gibi araştırma grubunun sosyodemografik özelliklerinin farklı sonuçlara ulaşılmasında rol oynadığı düşünülmektedir.

Yetişkinlik döneminde benlikteki ve kimlikteki değişikliklerin yanı sıra aile ve arkadaş ilişkilerinde de önemli değişimler görülmektedir. Katılımcıların çoğunluğu ebeveynleri ile ilişkilerinin yakın ve sıcak, duygusal bağlılıklarının yüksek olduğunu belirtmiştir. Yetişkinliğe geçiş ile birlikte katılımcıların ebeveynleri ile ilişkilerindeki en önemli değişimin, birbirlerine karşı anlayışlarının artması olduğu söylenebilir. Yerleşik yetişkinler, anne ve babalarını daha iyi anladıklarını, ebeveynlerinin de çocuklarının görüşlerine daha fazla saygı gösterdiklerini belirtmişlerdir. Bu bulgular, yetişkinlik döneminde ebeveyn ile çocuk arasındaki ilişkinin istikrar kazandığına ve olumlu yönde değiştiğine (Lindell ve Campione-Barr, 2017; Tsai vd., 2013), hiyerarşik bir yapıdan simetrik bir yapıya dönüştüğüne (Grotevant ve Cooper, 1986) işaret etmektedir. Ebeveynler ile ilişkiler daha olumlu olmak ile birlikte, yerleşik yetişkinlerin çoğunun beliren yetişkinlikteki kadar ebeveynlerinden sosyal destek ya da maddi destek (Fingerman vd., 2016) almadıkları belirlenmiştir. Katılımcılar arkadaşlarından (Guan ve Fuligni, 2016; Wrzus vd., 2017) ya da eşlerinden (Min vd., 2022) destek aldıklarını ifade etmişlerdir. Yapılan tematik analiz, genel olarak yerleşik yetişkinlik döneminde nesiller arasındaki iletişimin ve ilişkilerin daha olumlu olduğunu, yerleşik yetişkinlerin ebeveynleri ile haberleştiklerini (David-Barrett vd., 2016) ancak görüşme sıklığının (Lindell ve Campione-Barr, 2017) ve ebeveynlerine olan duygusal ihtiyaçlarının azaldığını göstermiştir.

Araştırmada, katılımcıların ergenliğe ya da beliren yetişkinliğe göre daha az sayıda arkadaşlarının olduğu ve arkadaşları ile görüşme sıklığının azaldığı belirlenmiştir. Yetişkinlikte arkadaş ilişkilerinin niteliğinin, öneminin ve sayısının değişmesinde işe

başlama, evlenme ve ebeveyn olma gibi normatif yaşam olayları (Back vd., 2008; Bost vd., 2002; Kearns ve Leonard, 2004), başka bir şehre taşınma gibi normatif olmayan yaşam olayları (Neyer ve Lang, 2003) etkili olmaktadır. Genellikle, yetişkinlikte iş yeri ve mahalle gibi bireylerin paylaştıkları çevreler aracılığı ile arkadaşlıklar kurulmaktadır (Back vd., 2008; Miche vd., 2013). Bu çalışmada da arkadaş sayısının azalması ile ilgili benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Ayrıca, romantik eşlerin sosyal destek kaynakları olmaları, arkadaş ilişkilerine göre aileye ya da işe daha fazla önem verilmesi (Wrzus vd., 2013, 2017) sosyal ağların küçülmesinde rol oynamıştır. Benzer şekilde Schmidt ve diğerlerinin (2023) araştırmasında yerleşik yetişkinlerin orta yetişkinlere göre iş, ebeveynlik gibi alanlarındaki sorumlulukları nedeni ile daha az sayıda yakın arkadaşları olduğu ve kendilerini daha yalnız hissettikleri belirlenmiştir. Sosyoduygusal Seçicilik Kuramına (Carstensen, 1992, 1995) göre yetişkinlikte zaman kısıtlı olarak algılandığından bilgi almak için değil duygu düzenleme amacı ile bireyler sosyal ilişkiler kurmaktadır. Bu nedenle yetişkinlikte bireyler duygusal ihtiyaçlarını karşılayabildikleri az sayıda sosyal ilişkiyi sürdürmeyi, aileye ve yakın arkadaşlarına zaman ayırmayı tercih etmektedir (Carstensen, 1995). Bu çalışmada da zamanın önemi ve değeri, duygusal yatırım yapılacak ilişkiler konusunda seçici olunması ve aileye öncelik verilmesi şeklinde dile getirilmiştir.

Sonuç ve Öneriler

Bu araştırma, yerleşik yetişkinliğin diğer gelişim dönemlerinden farklı gelişimsel özellikleri, psikolojik ve sosyal değişimleri içerdiğini ortaya koymaktadır. Bu farklılıklar yerleşik yetişkinliğin, beliren yetişkinlik ve orta yetişkinlikten ayrı bir dönem olarak ele alınması gerektiğine işaret etmektedir. Araştırmanın bulguları katılımcıların çoğunun kendilerini yetişkin olarak algıladıklarını, yetişkinliğe geçmelerinde sorumluluk alma ve özerklik kazanma gibi psikolojik süreçlerin rol oynadığını, yerleşik yetişkinlikte kimlik yatırımlarının sağlamlaştığını, aile ve arkadaş ilişkilerinin niteliğinin değiştiğini göstermiştir. Kariyere ve bakım vermeye ilişkin sorumluluklar arasında kalma ve zorlanma yerleşik yetişkinliğin diğer dönemlerden farklı bir özelliği olarak ele alınmaktadır. Ancak bu durumun araştırma grubu için geçerli olmadığı bulunmuştur. Bu farklılıklar kültürel normların ve değerlerin yerleşik yetişkinlik tanımlanırken göz önüne alınması gerektiğine dikkat çekmektedir. Ayrıca, bu çalışmada yerleşik yetişkinlik döneminde ebeveynler ve arkadaşlar ile ilişkilerde önemli değişiklikler olduğunun gösterilmiş olması, sosyal ilişkilerdeki değişimlerin de yerleşik yetişkinliğin ayırt edici özellikleri arasında değerlendirilebileceğini düşündürmektedir.

Çalışmanın sonuçları Türkiye'deki yerleşik yetişkinlerin deneyimlerine ilişkin derinlemesine bilgi sunması ve yeni bir gelişim dönemi olarak yerleşik yetişkinliğin tanımlanmasına katkıda bulunması açısından önem taşımaktadır. Ancak, çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmış olması ve katılımcı sayısının görece az olması sonuçların genellenebilirliği açısından sınırlılık oluşturmaktadır. Araştırma grubuna beliren yetişkinler ve orta yetişkinler dahil edilmediği için farklı gelişim dönemlerinin özellikleri bağlamında bir karşılaştırma yapılamamıştır. Boylamsal araştırmalar yapılmasının ve farklı gelişim dönemlerindeki bireylerin gelişimsel özelliklerinin karşılaştırılmasının yerleşik yetişkinlikteki sosyoduygusal süreçlerin daha iyi anlaşılmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Araştırma grubunun yerleşik yetişkinlik döneminin ilk yıllarında olan ve Türkiye'de yaşayan yetişkinlerden oluştuğu çalışmanın sonuçları değerlendirilirken dikkate alınmalıdır. Ayrıca, katılımcıların eğitim düzeyinin yüksek olması sonuçların genellenebilirliği sınırlandırmaktadır. Bu kapsamda, farklı sosyodemografik özelliklerin ve kültürün yerleşik yetişkinlikteki sosyoduygusal gelişime etkilerinin incelenmesi önerilmektedir. Ayrıca, yerleşik yetişkinlikler ile yürütülen araştırmalarda psikolojik değişimlere göre daha az yer verilen ebeveynler ve arkadaşlar ile ilişkilerin incelenmesinin, bu dönemin daha kapsamlı bir şekilde değerlendirilebilmesi açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

Yerleşik yetişkinlikteki deneyimler, orta ve ileri yetişkinlikteki sosyoduygusal gelişimi etkilemektedir. Genellikle yerleşik yetişkinlik döneminde deneyimlenen ebeveyn olma gibi yaşam olaylarına uyum sağlama, yeni sorumluluklar üstlenme, yaşamdaki olasılıkların azalması gibi değişimler bireyler açısından zorlayıcı olabilir. Bu dönemde baş etmekte zorlanma ve stres yaşama gibi durumlar olumsuz gelişimsel sonuçların ortaya çıkmasında rol oynayabilir. Diğer yandan bu gelişim döneminde bireyler beliren yetişkinliğe göre daha özerk ve bağımsız olduklarını hissetmektedir. Eğitim, kariyer ve aile gibi alanlarda önemli kararları verdikleri için kendi isteklerine ve ihtiyaçlarına odaklanabilir, yetişkinliğe olumlu bakış açısı geliştirilebilirler. Bu kapsamda yerleşik yetişkinlikte zorlayıcı yaşam olayları ile baş etme, aile ile kariyer arasında denge kurma, iyi oluşun yüksek olması gibi olumlu gelişimsel sonuçların ortaya çıkmasına katkıda bulunacak psikolojik destek çalışmalarının yürütülmesi önem taşımaktadır. Ancak, öncelikle farklı kültürlerde yapılacak çalışmalar ile döneme özgü gelişimsel özelliklerin belirlenmesi ve sosyoduygusal süreçlerin daha iyi anlaşılması gerekmektedir. Bu bağlamda çalışmanın sonuçlarının yerleşik yetişkinlikteki bireylerin algılarının, deneyimlerinin, ihtiyaçlarının anlaşılmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Etik Komitesi Onayı: Bu çalışma için Beykoz Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulundan etik kurul onayı alınmıştır (Toplantı No: 2020/2, Tarih: 10.07.2020).

Katılımcı Onamı: Çalışmaya katılan tüm katılımcılardan onam alınmıştır.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar, çıkar çatışması olmadığını beyan etmiştir.

Finansal Destek: Yazar, bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Teşekkür: Yazar, Prof. Dr. H. Nermin Çelen ve Prof. Dr. Nurgün Oktik'e görüşme soruların hazırlanmasına verdikleri destek, Dr. Öğr. Üyesi Rukiye Köroğlu'na kodlama sürecindeki desteği için teşekkür eder.

Ethics Committee Approval: Ethics approval was obtained from Beykoz University Scientific Research and Publication Ethics Committee (Meeting No: 2020/2, Date: 10.07.2020).

Participant Consent: Informed consent was obtained from all participants who participated in the study.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author has no conflicts of interest to declare.

Financial Disclosure: The author declared that this study has received no financial support.

Acknowledgements: The author would like to thank Prof. Dr. H. Nermin Çelen and Prof. Dr. Prof. Dr. Nurgün Oktik for their support in formulating interview questions, and Asst. Prof. Rukiye Köroğlu for her support in the coding.

Kaynaklar

- Açar, D., & Duran, R. (2024). Yaşam seyri perspektifinden ebeveynlik: Anne-babaların çocukluk deneyimlerinin günümüz ebeveynlik tutum ve davranışlarına etkisi. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 37, 319–338. <https://doi.org/10.54600/igdirsosbilder.1494208>
- Ardelt, M. (2000). Antecedents and effects of wisdom in old age: A longitudinal perspective on aging well. *Research on Aging*, 22(4), 360–394. <https://doi.org/10.1177/0164027500224003>
- Ardelt, M. (2003). Empirical assessment of a three-dimensional wisdom scale. *Research on Aging*, 25(3), 275–324. <https://doi.org/10.1177/0164027503025003004>
- Arias, D. F., & Hernández, A. M. (2007). Emerging adulthood in Mexican and Spanish youth: Theories and realities. *Journal of Adolescent Research*, 22(5), 476–503. <https://doi.org/10.1177/0743558407305774>
- Arnett, J. J. (2000). Emerging adulthood: A theory of development from the late teens through the twenties. *American Psychologist*, 55(5), 469–480. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.55.5.469>
- Arnett, J. J. (2001). Conceptions of the transition to adulthood: Perspectives from adolescence through midlife. *Journal of Adult Development*, 8(2), 133–143. <https://doi.org/10.1023/A:1026450103225>
- Arnett, J. J. (2015). *Emerging adulthood: The winding road from the late teens through the twenties* (2nd ed.). Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199795574.013.9>
- Atak, H., Erten Tatlı, C., Çokamay, G., Büyükpabuşcu, H., & Çok, F. (2016). Yetişkinliğe geçiş: Türkiye'de demografik ölçütler bağlamında kuramsal bir gözden geçirme. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 8(3), 204–227. <https://doi.org/10.18863/pgy.238184>
- Aycan, Z., & Eskin, M. (2005). Relative contributions of childcare, spousal support, and organizational support in reducing work-family conflict for men and women: The case of Turkey. *Sex Roles: A Journal of Research*, 53(7-8), 453–471. <https://doi.org/10.1007/s11199-005-7134-8>
- Back, M. D., Schmukle, S. C., & Egloff, B. (2008). Becoming friends by chance. *Psychological Science*, 19(5), 439–440. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9280.2008.02106.x>
- Bost, K. K., Cox, M. J., Burchinal, M. R., & Payne, C. (2002). Structural and supportive changes in couples' family and friendship networks across the transition to parenthood. *Journal of Marriage and Family*, 64(2), 517–531. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2002.00517.x>
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
- Braun, V., & Clarke, V. (2013). *Successful qualitative research: A practical guide for beginners*. Sage.

- Carstensen, L. L. (1992). Social and emotional patterns in adulthood: Support for socioemotional selectivity theory. *Psychology and Aging, 7*(3), 331–338. <https://doi.org/10.1037/0882-7974.7.3.331>
- Carstensen, L. L. (1995). Evidence for a life-span theory of socioemotional selectivity. *Current Directions in Psychological Science, 4*(5), 151–156. <https://doi.org/10.1111/1467-8721.ep11512261>
- Charmaz, K. (2006). *Constructing grounded theory: A practical guide through qualitative analysis*. Sage.
- Çelik, K., & Lüküslü, D. (2012). Spotlighting a silent category of young females: The life experiences of “house girls” in Turkey. *Youth & Society, 44*(1), 28–48. <https://doi.org/10.1177/0044118X10391636>
- Çeven, H. B., Büyükgöze-Kavas, A., & Kirazcı, F. (2024). Çalışan yetişkinlerde çalışma iradesi, kariyer uyumluluğu ve dengeli yaşam: İş ihtiyaçları doyumunun aracılık rolü. *Abant Sosyal Bilimler Dergisi, 24*(3), 812–828. <https://doi.org/10.11616/asbi.1393431>
- Çok, F., & Atak, H. (2015). Emerging adulthood in Turkey: Does it (yet) exist? *The Online Journal of Counseling and Education, 4*(3), 46–75.
- Darvill, R., Skirton, H., & Farrand, P. (2010). Psychological factors that impact on women's experiences of first-time motherhood: A qualitative study of the transition. *Midwifery, 26*(3), 357–366. <https://doi.org/10.1016/j.midw.2008.07.006>
- David-Barrett, T., Kertesz, J., Rotkirch, A., Ghosh, A., Bhattacharya, K., Monsivais, D., & Kaski, K. (2016). Communication with family and friends across the life course. *PloS one, 11*(11): e0165687. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0165687>
- DiCicco-Bloom, B., & Crabtree, B. F. (2006). The qualitative research interview. *Medical Education, 40*(4), 314–321. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2929.2006.02418.x>
- Erikson, E. H. (1980). *Identity and the life cycle*. W. W. Norton & Co.
- Eriksson, P. L., Wängqvist, M., Carlsson, J., & Frisé, A. (2020). Identity development in early adulthood. *Developmental Psychology, 56*(10), 1968–1983. <https://doi.org/10.1037/dev0001093>
- Fingerman, K. L., Cheng, Y.-P., Kim, K., Fung, H. H., Han, G., Lang, F. R., Lee, W., & Wagner, J. (2016). Parental involvement with college students in Germany, Hong Kong, Korea, and the United States. *Journal of Family Issues, 37*(10), 1384–1411. <https://doi.org/10.1177/0192513X14541444>
- Gauthier, A. H. (2007). Becoming a young adult: An international perspective on the transitions to adulthood. *European Journal of Population, 23*(3/4), 217–223. <https://doi.org/10.1007/sl 0680-007-9130-x>
- Goedereis, E. A., Mehta, C. M., Jones, J., & Ayotte, B. J. (2023). “I want to focus on something that I feel really good about every day”: Career development in established adulthood. *Acta Psychologica, 234*: 103863. <https://doi.org/10.1016/j.actpsy.2023.103863>
- Grotevant, H. D. (1987). Toward a process model of identity formation. *Journal of Adolescent Research, 2*(3), 203–222. <https://doi.org/10.1177/074355488723003>
- Grotevant, H. D., & Cooper, C. R. (1986). Individuation in family relationships: A perspective on individual differences in the development of identity and role-taking skill in adolescence. *Human Development, 29*(2), 82–100. <https://doi.org/10.1159/000273025>
- Guan, S.-S. A., & Fuligni, A. J. (2016). Changes in parent, sibling, and peer support during the transition to young adulthood. *Journal of Research on Adolescence, 26*(2), 286–299. <https://doi.org/10.1111/jora.12191>
- Hendry, L. B., & Kloep, M. (2007). Conceptualizing emerging adulthood: Inspecting the emperor's new clothes? *Child Development Perspectives, 1*(2), 74–79. <https://doi.org/10.1111/j.1750-8606.2007.00017.x>
- Huffman, A., S. Culbertson, S., B. Henning, J., & Goh, A. (2013). Work-family conflict across the lifespan. *Journal of Managerial Psychology, 28*(7/8), 761–780. <https://doi.org/10.1108/JMP-07-2013-0220>

- Kearns, J. N., & Leonard, K. E. (2004). Social networks, structural interdependence, and marital quality over the transition to marriage: A prospective analysis. *Journal of Family Psychology, 18*(2), 383–395. <https://doi.org/10.1037/0893-3200.18.2.383>
- Knecht, M., & Freund, A. M. (2016). Boundary management: A time-sampling study on managing work and private life in middle adulthood. *Research in Human Development, 13*(4), 297–311. <https://doi.org/10.1080/15427609.2016.1234307>
- Lopez, K. A., & Willis, D. G. (2004). Descriptive versus interpretive phenomenology: Their contributions to nursing knowledge. *Qualitative Health Research, 14*(5), 726–735. <https://doi.org/10.1177/1049732304263638>.
- Lincoln, Y. S., & Guba, E. G. (1985). *Naturalistic inquiry*. Sage.
- Lindell, A. K., & Campione-Barr, N. (2017). Continuity and change in the family system across the transition from adolescence to emerging adulthood. *Marriage & Family Review, 53*(4), 388–416. <https://doi.org/10.1080/01494929.2016.1184212>
- Matthews, R. A., Bulger, C. A., & Barnes-Farrell, J. L. (2010). Work social supports, role stressors, and work–family conflict: The moderating effect of age. *Journal of Vocational Behavior, 76*(1), 78–90. <https://doi.org/10.1016/j.jvb.2009.06.011>
- Mehta, C. M., Arnett, J. J., Palmer, C. G., & Nelson, L. J. (2020). Established adulthood: A new conception of ages 30 to 45. *American Psychologist, 75*(4), 431–444. <https://doi.org/10.1037/amp0000600>
- Mehta, C. M., & LaRiviere, K. (2023). “You have those adult responsibilities, but you’re still getting your feet on the ground”: The lived experience of established adulthood. *Journal of Adult Development, 30*(1), 36–52. <https://doi.org/10.1007/s10804-022-09410-x>
- Merriam, S. B., & Tisdell, E. J. (2016). *Qualitative research: A guide to design and implementation* (4th ed.). John Wiley & Sons.
- Miche, M., Huxhold, O., & Stevens, N. L. (2013). A latent class analysis of friendship network types and their predictors in the second half of life. *Journals of Gerontology Series B: Psychological Sciences and Social Sciences, 68*(4), 644–652. <https://doi.org/10.1093/geronb/gbt041>
- Min, J., Johnson, M. D., Anderson, J. R., & Yurkiw, J. (2022). Support exchanges between adult children and their parents across life transitions. *Journal of Marriage and Family, 84*(2), 367–392. <https://doi.org/10.1111/jomf.12787>
- Miski Aydin, E., Metin-Orta, I., Metin-Camgoz, S., & Aksan, N. (2023). Does overparenting hurt working Turkish mother’s well-being? The influence of family–work conflict and perceived stress in established adulthood. *Journal of Adult Development, 30*(1), 131–144. <https://doi.org/10.1007/s10804-022-09408-5>
- Nelson, L. J., Badger, S., & Wu, B. (2004). The influence of culture in emerging adulthood: Perspectives of Chinese college students. *International Journal of Behavioral Development, 28*(1), 26–36. <https://doi.org/10.1080/01650250344000244>
- Nelson, L. J., & Chen, X. (2007). Emerging adulthood in China: The role of social and cultural factors. *Child Development Perspectives, 1*(2), 86–91. <https://doi.org/10.1111/j.1750-8606.2007.00020.x>
- Neyer, F. J., & Lang, F. R. (2003). Blood is thicker than water: Kinship orientation across adulthood. *Journal of Personality and Social Psychology, 84*(2), 310–321. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.84.2.310>
- Palkovitz, R., Copes, M. A., & Woolfolk, T. N. (2001). "It's like...you discover a new sense of being": Involved fathering as an evoker of adult development. *Men and Masculinities, 4*(1), 49–69. <https://doi.org/10.1177/1097184X01004001003>
- Reifman, A., & Niehuis, S. (2023). Extending the five psychological features of emerging adulthood into established adulthood. *Journal of Adult Development, 30*(1), 6–20. <https://doi.org/10.1007/s10804-022-09412-9>
- Roberts, S. E., & Côté, J. E. (2014). The identity issues inventory: Identity stage resolution in the prolonged transition to adulthood. *Journal of Adult Development, 21*(4), 225–238. <https://doi.org/10.1007/s10804-014-9194-x>
- Sakallı Uğurlu, N., Türkoğlu, B., Kuzlak, A., & Gupta, A. (2021). Stereotypes of single and married women and men in Turkish culture. *Current Psychology: A Journal for Diverse Perspectives on Diverse Psychological Issues, 40*(1), 213–225. <https://doi.org/10.1007/s12144-018-9920-9>

- Schmidt, M. E., Pellicciotti, H., & Long, R. M. (2023). An exploration of friendship and well-being in established adulthood and midlife. *Journal of Adult Development*, 30(1), 53–63. <https://doi.org/10.1007/s10804-022-09421-8>
- Shanahan, M. J., Porfeli, E. J., Mortimer, J. T., & Erickson, L. D. (2005). Subjective age and the transition to adulthood: When Do adolescents become adults? In R. A. Settersten, Jr., F. F. Furstenberg, Jr., & R. G. Rumbaut (Eds.), *On the frontier of adulthood: Theory, research, and public policy* (pp. 225–255). The University of Chicago Press. <https://doi.org/10.7208/chicago/9780226748924.003.0007>
- Simal Yavuz, N., & Gursoy, E. (2022). The compressive effect of the expectation to have a child on a women's life: The expectation to have a child and compressive effect. *Journal of Social and Analytical Health*, 2(2), 166–171. <https://doi.org/10.5281/zenodo.6770157>
- Sirsch, U., Dreher, E., Mayr, E., & Willinger, U. (2009). What does it take to be an adult in Austria?: Views of adulthood in Austrian adolescents, emerging adults, and adults. *Journal of Adolescent Research*, 24(3), 275–292. <https://doi.org/10.1177/0743558408331184>
- Staudinger, U. M., & Baltes, P. B. (1994). Psychology of wisdom. In R. J. Sternberg (Ed.), *Encyclopedia of human intelligence* (Vol. 2, pp. 1143–1152). MacMillan.
- Stefaniak, A. R., Blaxton, J. M., & Bergeman, C. S. (2022). Age differences in types and perceptions of daily stress. *The International Journal of Aging and Human Development*, 94(2), 215–233. <https://doi.org/10.1177/00914150211001588>
- Tekindal, S. (2023). *Nicel, nitel, karma yöntem araştırma desenleri ve istatistik tasarımı ve yürütülmesi eğitim, psikoloji ve sosyoloji alanları için*. (2. bs.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Tsai, K. M., Telzer, E. H., & Fuligni, A. J. (2013). Continuity and discontinuity in perceptions of family relationships from adolescence to young adulthood. *Child Development*, 84(2), 471–484. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2012.01858.x>
- Tutar, H. (2022). Nitel araştırmalarda geçerlilik ve güvenilirlik: Bir model önerisi. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(Özel Sayı 2), 117–140. <https://doi.org/10.18037/ausbd.1227323>
- Wayne, J. H., Butts, M. M., Casper, W. J., & Allen, T. D. (2017). In search of balance: A conceptual and empirical integration of multiple meanings of work–family balance. *Personnel Psychology*, 70(1), 167–210. <https://doi.org/10.1111/peps.12132>
- Wrzus, C., Hänel, M., Wagner, J., & Neyer, F. J. (2013). Social network changes and life events across the life span: A meta-analysis. *Psychological Bulletin*, 139(1), 53–80. <https://doi.org/10.1037/a0028601>
- Wrzus, C., Zimmermann, J., Mund, M., & Neyer, F. J. (2017). Friendships in young and middle adulthood: Normative patterns and personality differences. In M. Hojjat & A. Moyer (Eds.), *The psychology of friendship* (pp. 21–38). Oxford University Press.